

EMLÉKEZTETŐ
a Költségvetési Intézmények Munkaügyi Érdekegyeztető Tanácsa alakuló
üléséről
(1989. november 17.)

Az ülést vezette: dr. Halmos Csaba az ÁBMH elnöke

Az ülésen részt vettek: a mellékelt lista szerint

Napirend: Megállapodás a KIMÉT illetékességével és szervezeti felépítésével kapcsolatos vitás kérdésekről, a KIMÉT megalakítása

Előadó: Jendrolovics Pál az ÁBMH elnökhelyettese

Az ÁBMH elnökének megnyitója után a napirend előadója a korábbi vitákat összegezve megállapította, hogy a létrehozandó tanács funkcióját illetően sikerült egymáshoz közelálló álláspontokat kialakítani. Ugyanakkor a KIMÉT szervezeti felépítése és a tárgyalócsoportok jogosítványai tekintetében továbbra is igen eltérőek a nézetek. Ezért az előadó a KIMÉT struktúrájáról és a tagok jogállásáról újabb kompromisszumos javaslatot terjesztett elő szóban, amelynek a lényege a következő:

- A tanács 4 autonóm tárgyalócsoportból áll. Ezek: a kormányzat a szakszervezeti, az önkormányzati és a kamarai tárgyalócsoport. A szervezetek önállóan nyilvánítk ki a tanács, illetve a tárgyalócsoport munkájában való részvételi szándékukat.

- A megállapodások konszenzuson alapulnak. A kormányzati, illetve a szakszervezeti tárgyalócsoport egyetértése nélkül nincs megállapodás.

Az önkormányzati és a kamarai tárgyalócsoport az őket érintő döntéseknél a megállapodás ellen vétót emelhet.

A tanács megállapodásait a kormány elfogadja, minden fórumon képviseli, azokat egyoldalúan nem módosítja.

Amennyiben egy döntést igénylő kérdésben nem születik a tanácsban megállapodás, akkor két választási lehetőség áll fenn: vagy fennmarad a korábbi helyzet, vagy a kormány egyoldalú döntést hoz, vállalva érte a felelősséget.

Ilyen esetben a tárgyalócsoportok kérhetik különvéleményük jegyzőkönyvezését és azt nyilvánosságra hozhatják.

A tárgyalócsoportok 5-6 főből állnak, a helyek elosztásáról a csoportok önállóan döntenek. A kormányzati csoport összetételére a javaslat a következő: PM, ÁBMH, MM, SZEM, BM. A többi csoportra vonatkozóan - a teljes autonómia tiszteletben tartásával - a következő javaslat hangozott el:

A szakszervezeti csoportban valamennyi tömörülés kapjon kellő képviseletet. Az önkormányzati csoportban 5 hely esetén 3 helyet a tanácsi önkormányzatok, 1 helyet a társadalombiztosítás, 1 helyet pedig az MTA kapjon. A kamarai csoport a meglévő szervezetekből álljon össze, később a leginkább integráns szervezetek kapjanak benne helyet.

A laza intézményesülési formának megfelelően célszerű Ideiglenes ügyrend alapján indítani a tanács működését, amely menet közben majd formálódhat.

A munkaügyi kormányzat vállalja, hogy

– a kormány elé kerülő, a KIMÉT illetékességébe tartozó kérdéseket minden esetben előzetesen a tanácsban tárgyalásra bocsátja,

– lehetővé teszi az általános gazdasági érdekegyeztető fórum létrehozására vonatkozó javaslat megvitatását a KIMÉT-ben az MT-hez történő decemberi benyújtás előtt.

– A KIMÉT makroszintű érdekegyeztető intézmény, nem célja kollektív szerződések kötése. Kollektív szerződések, illetve keretszerződések kötésére intézményi és középszinten (ágazati, szakmai, regionális szinten) kerülhet sor.

A javaslattal kapcsolatban a következő vélemények hangzottak el:

Az ágazati szakszervezetek szóvivője kifejtette, hogy az új javaslat új megközelítési módot jelent, de mivel csak most ismerhették meg szóbeli ismertetés alapján, előzetesen nem tudtak róla véleményt cserélni. A csoport támogatja a tanács létrehozását, és ezért el tudja képzelni a négyes felállást is. Ugyanakkor a tárgyalócsoporthoz kompetenciájában eltérés lehet: az önkormányzati csoport csak az őket közvetlenül érintő kérdésekben rendelkezzen szavazati joggal, a kamarai tagozat pedig csak érdekközvetítő, tárgyaló félként vegyen részt a tanácsban, vagyis szavazati joggal rendelkezzen, de a három másik tárgyalócsoporthoz konszenzusa esetén vétőjoggal nem.

A Kórházszövetség képviselője jelezte, hogy számukra a vázolt javaslat elfogadható. Úgy vélik, hogy valószínűleg minden kérdésben kompetensek, amelyben a szakszervezet, az intézmények feje fölött nem lehet például elosztási kérdésekben megállapodni.

A HM képviselője kérte részvételük biztosítását a kormányzati tárgyalócsoporthoz, mivel más tárgyalócsoporthoz semmilyen képviselőjük nincs, ugyanakkor létszámukat tekintve indokoltnak tartják részvételüket a tanácsban.

A tanácsi önkormányzatok részéről kifejtették, hogy véleményük szerint ők minden, a KIMÉT elé kerülő kérdésben illetékesek lesznek, ezért szavazati jogukat is érvényesíteni fogják.

Az FSZDL képviselője rámutatott, hogy a tárgyalócsoporthoz jogosítványainak meghatározása alapvetően magának a tanácsnak a kompetenciájától függ. Olyan kérdésekben, ahol a tanács döntéshozó testületként lép fel (pl. közszolgálati dolgozók minimális bére) a kétpólusú struktúra a megfelelő, olyan témák esetében, ahol viszont csak konzultatív jogkör van a tanácsnak, akárhány pólus (tárgyalócsoporthoz) elképzelhető.

A Kulturális Kamara képviselője bejelentette, hogy amennyiben az alapszabályukban rögzített érdekképviseleti funkció ellenére kimaradnak az érdemi érdekegyeztetésből, a legszélesebb nyilvánosság előtt fognak tiltakozni. Teljesjogú részvételük nélkül a tanács nem tekinthető érdekegyeztető fórumnak, hanem csak a kormány és a szakszervezetek közötti tanácskozásnak, és így a nevében ne legyen utalás az intézményekre sem.

Az első körben elhangzott véleményekre reagálva az ÁBMH elnöke elmondta, illúzió lenne azt várni, hogy a KIMÉT szilárd szervezeti formában kezdheti meg működését. Ugyanakkor kívánatos lenne elérni, hogy ne csak egy laza klub alakuljon, amelynek a feje fölött döntenek. A KIMÉT makroszintű intézmény lesz, tehát a kormány a költségvetési bérpolitikát érintő, parlamenti előkészítést igénylő kérdéseket akarja a tanács elé terjeszteni. Hogy a tanács kompetenciája a döntéshozás vagy a konzultáció, ez esetenként változó lehet. Amennyiben a tanács konszenzus alapján megállapodásra jut, akkor vagy maga a megállapodás fog szabályozni, vagy a megállapodás alapján, felkérésre hozott jogszabály. Amennyiben nincs konszenzus valamely döntést igénylő kérdésben, akkor a kormány egyoldalú döntést hoz, vállalva érte a felelősséget. A szakszervezet álláspontja a tárgyalócsoporthoz jogosítványairól azt a kérdést veti fel, hogy ki lehet-e valakit is zárni a konszenzusból.

Ezután a téma előadója újból, külön felhívta a figyelmet az ÁBMH javaslat pozitív jellegű konszenzus megfogalmazására, amely az egyetértés szükségességét hangsúlyozza, nem pedig a konszenzusból való kizárást.

Az elhangzott javaslat és az előzetes álláspontok tárgyalócsoporthoz tartozó megvitatására az ülést vezető elnök tíz perc szünetet rendelt el.

A szünet után a tárgyaló felek ismertették álláspontjukat:

Az ágazati és a független szakszervezetek egyeztetett álláspontja a tanács illetékessége tekintetében az, hogy a szűkebb kompetencia szerinti bér- és munkaügyi kérdésekben a megállapodás a vezérlő elv, a kormány önálló döntést csak a legvégső esetben hozhasson. Mindaddig, amíg nincs megállapodás, a korábbi helyzet maradjon fenn, elfogadhatatlan, hogy

a kormány az első sikertelen tárgyalási kísérlet után önállóan döntsön. A tanács a tágabb illetékességi körben konzultatív jelleggel működjön.

A tárgyalócsoportok vonatkozásában a szakszervezetek elfogadják a négyes felállást és azt a kitételt, hogy a kormány, illetve a szakszervezetek egyetértése nélkül nincs megállapodás. Tekintettel azonban arra, hogy a kamarai tagozat kialakulatlan és heterogén, szükségesnek látják kimondani, hogy a kamarák a másik három oldal konszenzusát nem vétőzhatják meg, bár gyakorlatilag ilyen szituációra nemigen lehet számítani.

A közös szakszervezeti álláspont kapcsán az FSZDL képviselője külön hozzátette, fontosnak ítéli annak hangsúlyozását, hogy amennyiben nincs megállapodás, a kormány nem dönt egyoldalúan. A tanács legyen nyitott, a döntésben azok vegyenek részt, akiket érint, mindenki mindenkivel tárgyalhasson külön is. Mivel a tanács kompetenciája több szempontból is központi kérdéssé vált, célszerű lenne az alapszabályban tételesen felsorolni az illetékességi körbe tartozó kérdéseket.

Az Orvosi Kamara képviselője kifejtette, hogy nevükben ugyan a kamara szerepel, mivel azonban egyéni tagságon alapuló szervezetről van szó, jellegében ez a kamara közelebb áll a szakszervezetekhez, ezért szeretnének a szakszervezeti tagozathoz csatlakozni. Erre válaszolva az ülés elnöke azt mondta, hogy ez a tárgyalócsoportok, alapvetően a szakszervezeti csoport döntésétől függ.

A Kulturális Kamara képviselője újra úgy nyilatkozott a szervezeti felépítésre vonatkozó javaslatról, illetve a szakszervezeti álláspontról, hogy számukra az abban megnyilvánuló közeledés még mindig nem elegendő. Ragaszkodnak hozzá, hogy a KIMÉT szervezetileg feleljen meg annak, amit a neve jelöl. Ha a kamarák kimaradnak ebből az érdekképviseleti fórumból, akkor a hagyományos külön utakon fognak egyezkedni. Csatlakoztak ahhoz a javaslatához, hogy témák szerint pontosítani kell, miben illetékes a tanács, és a lista alapján lehet azt vizsgálni, hogy ezek közül miben nem illetékesek a kamarák. Újra felvetették azt a korábbi ülésen elhangzott javaslatot, hogy a tanács első három döntése után önként kivonulnak, amennyiben megalapozottá válik, nem illetékesek a szavazásban. Ha a szakszervezetek továbbra sem értenek egyet teljes jogú tagozati tagságukkal, a tanács munkájában nem kívánnak részt venni.

A kamarai tagságról kibontakozott vita során a tagság melletti érvként hangozott el az PÉT titkára részéről, hogy hasonló aggályok éltek a szövetkezeti érdekképviseletek OÉT-ben való részvételével szemben is, a gyakorlat azonban ezeket a fenntartásokat nem igazolta, szövetkezeti vétó az OÉT munkáját még nem akadályozta. A szakszervezetek azon felvetésére, hogy a kamarák vajon mennyiben fedik le a költségvetési szférát, a Kulturális Kamara képviselője azt válaszolta, hogy nem igazán az arány a lényeges (bár a kultúra területén - az oktatást nem számítva - elég jó ez az arány), hanem az, hogy lehetőleg minden érintett fél itt legyen a tanácsban. Emellett a kamarai érdekképviseletek teljes jogú tagságának elismerése a szervezettségre is ösztönzően hatna. A Kórházszövetség képviselője ehhez hozzátette, hogy számukra azért is fontos a részvétel, mert sok dolgozójuk nem szakszervezeti tag. Kamarai részről azt is kifejtették, hogy nézetük szerint a kormány nem a munkáltatói érdekeket, hanem az államot képviseli a tanácsban, és tarthatatlan, hogy továbbra is a közvetlen munkáltatók feje fölött a kormány a szakszervezetekkel döntsön.

Az Orvosi Kamara képviselője azt javasolta, hogy az egyetértési jog kérdésében egyelőre ne legyen végleges döntés. A tanács kezdje el az érdemi tárgyalásokat és a gyakorlatban majd úgyis kialakul, hogy ki kit képvisel és hol húzódnak az érdekellentétek.

A vitát az ülés elnöke a következőkben összegezte:

– A tanács illetékességébe tartozó bér- és munkaügyi kérdésekről az ügyrendben tételes felsorolást kell adni.

– A kormányzati oldal kinyilvánítja, hogy megállapodásra törekszik, nem kíván egyoldalú döntéseket hozni a tanács illetékességébe tartozó területeken, ezen belül:

– Egyes meghatározandó kérdésekben, esetekben ezt kizárólagos szabálynak tekinti,
– Más kérdésekben az egyeztetési lehetőségek kimerülése után saját felelősségére egyoldalú döntést is hozhat.

– A tanácsban négy tárgyalócsoporthoz alakuljon.

– Az ügyrend mondja ki, hogy a kormányzati illetve a szakszervezeti tárgyalócsoporthoz egyetértése nélkül nincs megállapodás.

– A szakszervezet fogadja el a kamarák és a kormány véleményét a konszenzusról ideiglenes jelleggel, hogy a tanács megkezdhesse a munkát. Az ÁBMH elkészíti az ideiglenes ügyrend-tervezetet, azt a résztvevőknek megküldi. Javasolja, hogy a következő ülésen az ügyrend vitája kerüljön napirendre.

– A tárgyalócsoporthoz létszáma megállapodás szerint 6 fő. A tárgyalócsoporthoz 1 szavazattal rendelkeznek. A különvélemények nyilvánosságra hozhatók.

– A KIMÉT megalakulásának tényéről az ÁBMH kommunikét ad át az MTI-nek. Ennek tartalmát előzetesen egyeztetni.

Az ülések nyilvánosságát az OÉT-hez hasonlóan lenne célszerű biztosítani, azaz az ülésekre a sajtó képviselőit meg kell hívni, az ülések után pedig sajtótájékoztatót kell tartani. A fontosabb döntéseket közlőben indokolt megjelentetni.

A napirend előadója az ülés elnökének a megállapodás egyes pontjait rögzítő összefoglalóját a következő javaslatokkal egészítette ki:

– A KIMÉT üléseit a kormányzati és a szakszervezeti csoport felváltva szervezze. Az ülések elnöki tisztét a tárgyaló csoportok egymást váltva töltsék be. Ennek értelmében egyúttal felkérte a szakszervezeti csoportot a következő ülés megszervezésére és az elnöki poszt el látására.

– A résztvevők a tanács megalakulására és működésére vonatkozó ideiglenes megállapodásként fogadják el az ülés elnöke által tett összefoglaló javaslatokat és ezek alapján a KIMÉT kezdje meg munkáját. A KIMÉT megalakulásáról nem szükséges külön megállapodást megszövegezni. Az emlékeztetőben részletesen jelenjen meg a megállapodás tartalma, és az emlékeztető csak az abban foglaltak észrevételezése után kerüljön véglegesítésre.

Az FSZDL képviselője kérte az ügyrendbe felvenni, hogy amennyiben a tanács megállapodása, 111. felhatalmazása alapján jogszabály tervezet készül, azt csak a tanács tagjainak megerősítő nyilatkozata esetén lehessen kiadni. A javaslattal a résztvevők egyetértettek.

Ezt követően a napirend előadója a tanács további munkájához a következő napirendi témák kitűzését javasolta:

1. A bér- és foglalkoztatási feltételek alakítási mechanizmusának feltárása a költségvetési szférában.

2. Kölcsönösen elfogadott munkaügyi statisztikai rendszer illetve adatbázis kialakítása. Ehhez az ÁBMH az 1990-es költségvetési bérpolitika előző ülésen lezajlott vitája alapján a tárcáktól adatszolgáltatást kért. Az adatok megszerzése után az ÁBMH azokat a tanács rendelkezésére bocsátja, megvitatását szakértői körben javasolja.

3. Az 1990-92-es gazdaságpolitika, illetve az 1990-es költségvetési bérpolitika (az országgyűlési döntések függvényében.)

Napirenden kívül vita alakult ki az 1990-es költségvetési bérpolitikai javaslatról. Szakszervezeti oldalról aggasztónak találták, hogy a javaslat csak a parlament első óráján a t a után kerülhet vissza a tanácshoz, mivel azt már a KIMÉT előző ülésén is elfogadhatatlannak tartották. Kifogásolták, sőt törvénytelennek minősítették, hogy a Kormány előírja a béremelések differenciálását (pedagógusok - nem pedagógusok), illetve, hogy béremelést

írjon elő fedezetének biztosítása és dologi automatizmus nélkül. A kifogásokhoz csatlakozott a Kulturális Kamara képviselője is.

A Pénzügyminisztérium képviselője válaszában elmondta, hogy az Országgyűlés a november 21-én kezdődő ülészakon tárgyalja először a költségvetési javaslatot. Amennyiben azt jóváhagyja, az előirányzatok az MT számára kötelezővé válnak. Ebben az esetben a tanács a részletkérdésekben folytathat egyeztetést. Ha az Országgyűlés a tervezetet nem fogadja el, akkor a tanácsnak lehetősége lesz új bérpolitikai igények megfogalmazására is.

A válaszra reagálva az ágazati szakszervezetek képviselője kifejtette, hogy a 90-es bérpolitika vitájában a Kormány és a szakszervezetek közötti egyeztetési fázis kimaradt, az Országgyűlés elé kerülő javaslatban nincs jelezve, hogy a szakszervezetek nem értenek vele egyet. Ezért javasolja, a pénzügyminiszter az országgyűlési expozéjában utaljon arra, hogy a tervezet formális érdekegyeztetési vitára nem került, a tájékoztató jellegű konzultáción az érintett szervezetek nem értettek vele egyet. Ha a pénzügyminiszter ezt a közlést nem vállalja, a KIMÉT ilyen értelmű levéllel forduljon az Országgyűléshez.

A költségvetéssel kapcsolatos vitát az ÁBMH elnöke a következőkkel zárta le:

- a Pénzügyminisztérium képviselője közvetítse a Tanács véleményét és az expozéval kapcsolatos kérését,
- az Országgyűlésnek szánt levelet a három érdekképviseleti tárgyalócsoportha szükségesnek tartja - írja meg, ez nem a tanács megállapodásán alapuló állásfoglalás,
- a KIMÉT megalakulásáról közzétett kommunikében ne legyen utalás az 1990-es költségvetéssel kapcsolatos vitára.

Budapest, 1989. november 28.

Készítette :

(Horváthné Batár Emese)